Шкуров Е., асп.,
Институт филологии КНУ им. Тараса Шевченка

В статье предложено выделить два русла рецепции техники и знаний в научно-фантастической литературе. Это технооптиместичесное и технопессиместическое виденья их влияния на человечество, которые находят воплощение в многочисленных образах, темах и мотивах. Гипотеза проиллюстрирована на произведениях XIX – начала XX столетия, в частности – романах М. Шелли, Г. Уэллса, Ж. Верна и т. д.

Ключевые слова: *фантастика, научная фантастика, техника, технооптимизм, технопессимизм.*

Shkurov E., post-graduate student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

In this article I propose to distinguish two trends of reception technology and knowledge in science fiction literature. This are technooptimism and technopessimism as visions of the role of the impact of science and technology upon humanity, which are embodied in numerous images, themes and motifs. The hypothesis is illustrated in the works of XIX – early XX century, in particular – novels of M. Shelley, H. G. Wells, J. Verne, etc.

Key words*: fantasy, science fiction, technics, technooptimism, technopessimism.*

УДК 821.161.2 Ю. Дрогобич : Т. Шевченко

Щелкунова О., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

РЕНЕСАНСНИЙ ПОЕТ ЮРІЙ ДРОГОБИЧ І РОМАНТИК ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Стаття присвячена аналізу рис життєвого і творчого шляху двох визначних письменників доби Ренесансу та Романтизму – Юрія Дрогобича і Тараса Шевченка, виокремленню спільних і відмінних характеристик і їх зіставленню. Особливу увагу приділено твору «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича.

Ключові слова: *Юрій Дрогобич, Тарас Шевченко, «Прогностична оцінка 1483 ріку», антропоцентризм, християнство, Ренесанс, Романтизм.*

У періодизації історії української літератури хронологічно виділяються конкретні періоди. Кожен етап визначається окремими, притаманними тільки йому ознаками, які покладені в основу одного із критеріїв розмежування часових історико-літературних проміжків.

Метою даної статті є здійснення компаративного аналізу життя і мистецьких світоглядів двох знакових постатей для літератур XV та I пол. XIX ст. – Юрія Дрогобича і Тараса Шевченка відповідно.

Завданням статті є дослідження спільних і відмінних рис у творчості двох митців.

Зазначимо, що компаративний аналіз є відносним і не спрямований на бажання ототожнити чи протиставити митців. Порівняння Юрія Дрогобича і Тараса Шевченка – прагнення встановлення спільних та відмінних рис творчості двох значущих письменників різних епох і виокремити риси, що частково єднають не тільки митців, а й історико-літературні періоди.

Юрій Дрогобич (справжнє прізвище – Котермак) – один із найяскравіших постатей української літератури XV ст. – учений-астроном, астролог, філософ, математик, професійний знавець у галузі медицини. Його вважають зачинателем епохи Відродження на теренах України. Народився і виріс у Дрогобичі у сім'ї збіднілого шляхтича. Після раптової смерті батька перейняв його справи у сфері торгівлі у Львові. З 1468 року почав навчання в Ягеллонському університеті , де у 1470 році отримав ступінь бакалавра, у 1473 – магістра. У 1478 році вступив у Болонський університет, в якому пізніше захистив докторську дисертацію. У 1481 році за одноголосним рішенням був вибраний на посаду ректора, на якій пропрацював рік. За наказом папи Сикста IV працював над «Прогностичною оцінкою 1483 року», яка стала найпопулярнішим його твором.

«Прогностична оцінка 1483 року» вийшла після «Трактату про сонячне затемнення 20 липня 1478 року» у Римі 1483 року. У ній автор прогнозує майбутні події для вагомих політичних особистостей та в цілому різних народів. Текст характеризується логічною структурованістю і послідовним викладом майбутніх подій. Поділяється прогноз на 10 частин. Перша частина, за визначенням самого Дрогобича, починається «щасливо». Щастя слід розуміти як виклад інформації, що є змістовно нейтральною порівняно з передбаченнями у наступних восьми частинах. Розповідається лише про господаря року та його властивостей в цілому; про температури і кути різних країн і регіонів у п'яти висновках, що є складовими компонентами першої частини. Натомість частини 2 – 6 прогнозують негативний період для багатьох країн та імператорів. Підозрами про нещастя закінчуються навіть ті частини передбачень, перша частина яких починається обнадіюваннями. Зокрема, це

стосується Флоренції: «Видатне місто Флоренція в цьому році, насамперед до 25 липня, буде диспонуватись найліпше. Від 25 липня, однак, до кінця вересня удача його зменшиться, коли з'явиться підозра на якісь нещастя, або внаслідок якихсь зрад і розбрату між громадянами, або втрати частини вояків, або внаслідок пожеж».[3] Навіть за відсутністю очевидної для країни небезпеки все одно радить бути обережними, зокрема Болоньї.

Частини 7 – 9 містять у собі прогнозування станів людей та визначення рівня їх проблем. Передбачення переважно не позитивні. Найчастіше негативним наслідком виступають важкі хвороби. У складовому елементі «Про тих, хто вирушає у путь» 7 частини читаємо: «Легати, нунції, подорожні і особливо ті, хто подорожують на близькі відстані до кінця червня будуть диспонуватись не добре. Бо затримки, хвороби випадуть подорожуючому…»[3] Десята частина не несе у собі будь-яких передбачень, інформація стосується виключно порядку місяців і днів усього року.

Перечитуючи твір, бачимо яскраво виражені елементи епохи Відродження. Автор показує панування античних богів: «Нову майбутню війну принесе Марс», «самою Міневрою подаровані з горнього безмежжя», «попереду Сонце, що приєднане до Венери, і любов Юпітера твого гороскопу». Підвищений інтерес до античної міфології, відповідно багатобожжя – вияв суто доби Відродження.

Другою характерною рисою є бажання і можливість людини наблизитися до божеств: «Зірками управляються справи земні. Не примушують вони, але дозволяють самому правити; а якщо раптово погрожують – люди можуть відвести ці погрози розумом. Ти ж могутній найвищими достоїнствами завдячуючи виключному сузір'ю, під верховенством которого ти по заслугах називаєшся тепер богом». [3] Найвищим і найважливішим єством є зірки, під якими ходить Папа. Людина може відвести погрози найвищого. Така можливість сперечатися із божественним свідчить про прагнення людини підійнятися із ним на один щабель. Більше того, здатність відводити послане зверху говорить про вищість людини над Богом. Антропоцентризм – також одна із домінант епохи Відродження.

Твір-передбачення, хоч і ґрунтується на субстанціальних, а не матеріальних висновках, має скоріше реалістичну спрямованість, аніж вияв ліричних елементів. Усі факти передаються послідовно, речення не переоснащені художніми тропами та засобами, що впливатимуть на підвищено емоційне сприйняття читачами твору. Такий характер викладу зумовлений змістом твору. Він прагне показати майбутнє, освітити людині майбутнє, хоч негативні передбачення можуть зумовлювати зміни настрою.

Отже, ми бачимо подання тексту-прогнозу науково-художнього спрямування, що був використаний католицькою церквою і Папою Сикстом IV як

лакмусовий папірець для введення інквізиції і запровадження цензури для всіх книг, які видавалися.

Рівною мірою, як Дрогобич для XV століття, постать Тараса Шевченка є важливою для першої половини XIX століття. Маркери цього стильового напряму відрізняються від характерних рис викладу інформації Юрія Дрогобича. Романтичний характер творів Шевченка визначається за умови наявності таких головних складників:

- наявність романтичного героя з його перманентним протиборством з оточуючим світом, адже прийнятний для нього – є лише минуле, сучасне і майбутнє розуміється як сумнівне;
- напружений сюжет;
- наявність конфлікту тощо.

Подібні риси відсутні у творчості Дрогобича. Це продиктовано як метою написання твору, так і самою епохою. У Шевченка-романтика твори більш розгалужені – мають у собі народні, іноді казкові елементи, якщо говорити про баладу «Тополя».

Ще однією відмінністю між двома знаковими постатями є релігійні вірування. На відміну від Юрія Дрогобича, Шевченко був християнином, визнавав одного Бога. Підтвердженням цього є окремі його твори: поеми «Кавказ», «Неофіти», вірш «Чи не покинуть нам, небого», навіть у ранній баладі «Причинна»:

Така її доля… О Боже мій милий!
За що ж ти караєш Її, молоду?
За те, що так щиро вона полюбила
Козацькії очі?.. Прости сироту. [6, 13]

Оксана Сліпушко наголошує на розумінні Бога як найвищої цінності для людини: «Шевченко утверджує ідею християнського всепрощення, сповідуючи біблійну заповідь: залиш суд Богові. Це те, чого не уникне жоден кривдник. Навіть якщо його мине людський суд, Божий настигне завжди». [5, с.58] Представлення Бога як абсолюту простежуємо у поемі «Неофіти»:

Чи ж кат помилує кого?
Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому не поклонітесь. Все брехня –
Попи й царі… [4, с.500]

Творчість Юрія Дрогобича і Тараса Шевченка різниться жанровими характеристиками, відповідно способами і засобами оформлення творів, ідейним спрямуванням та смисловим навантаженням. Це обумовлено різною метою написання, орієнтуванням на відмінні кола читачів, і самою історичною

добою. Різний життєвий і творчий шлях, однак, обох митців викарбуваний на сторінках історії української літератури. Дрогобич писав твір для Папи, Шевченко –про народ і для народу. Різні за тематичним спектром творчої спадщини, митці мають певну схожість в особистому житті – матеріальну нестабільність, а для Шевченка відіграла роль ще й неволя до 1838 року. Незважаючи на важкі умови дитинства, бажання митців досягти результатів сприяло реалізації потрібного у життя. Можемо припустити, що бідність стала психологічним поштовхом для побудови свого життя іншим способом – прагнення досягти успіху, забезпеченості, вагомості у цьому світі.

Отже, ми здійснили компаративний аналіз окремих моментів життя і творчості Тараса Шевченка і Юрія Дрогобича і визначили, що два митці корелюють не змістовою схожістю чи ідейним спектром, а вагомістю внеску у розвиток історії української літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вибрані лекції з історії зарубіжної літератури: Античність. Середньовіччя. Відродження / уклад. О. В. Глазкова ; Черкаси, 2001. – 104 с.
2. Давиденко Г. Й., Акуленко В. Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження: Навч. посібник. – К., 2007
3. Дрогобич Ю. прогостичний погляд на 1483 рік //www.litopys.org.ua
4. Кобзар/ Ред. О. І. Гаврилюк, С. І. Шевцова. – К. 1985 р. – С. 500. – 624с.
5. Сліпушко. Оксана /Духовна держава Тараса Шевченка. – К., 2013. – С.41.- 127 с.
6. Шевченко Т. Г. Ред. С. І. Шевцова. – Т.1 – К., 1984 – С.13. –351с.

Щелкунова О., **студ.,**
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченка

РЕНЕССАНСНЫЙ ПОЭТ ЮРИЙ ДРОГОБЫЧ И РОМАНТИК ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Статья посвящена анализу черт жизненного и творческого пути двух выдающихся писателей эпохи Ренессанса и Романтизма – Юрия Дрогобыча и Тараса Шевченко, выделению общих и отличительных характеристик, а также их сопоставлению. Отмечно цель компаративного анализа с указанием его относительности. Особое внимание уделяется произведению «Прогностическая оценка 1483 года» Ю. Дрогобыча.

Ключевые слова: *Юрий Дрогобыч, Тарас Шевченко, «Прогностическая оценка 1483 года», антропоцентризм, христианство, Ренессанс, Романтизм.*

Schelkunova O.**,** stud.**,**
Institute of Philology, Taras Shevtchenko National University of Kyiv

RENAISSANCE POET YURIY DROHOBYCH AND ROMANTIC TARAS SHEVCHENKO

The article analyzes the features of life and career of two great writers of the Renaissance and Romanticism –Yuriy Drohobych and romanisticist Taras Shevchenko, identification of common and distinctive characteristics and their comparison. Remarks aimed at comparative analysis with reference to their relativity. Particular attention is paid to work «Prognostic outlook on 1483» by Yuriy Drohobych.

Keywords: *Yuriy Drohobych, Taras Shevchenko, Prognostic outlook on «Prognostic outlook on 1483», anthropocentrism, Christianity, Renaissance, Romanticism.*

УДК 82.09 (438:477)

Юревич М. В.**,** к.філол.н., наук. спів.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ІВАН ФРАНКО ТА ЕЛІЗА ОЖЕШКО В КОНТЕКСТІ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМИН

Стаття присвячена творчості та громадській діяльності українського письменника Івана Франка та його зв'язкам з польським літературним рухом кінця XIX століття. У статті також висвітлено особливості листування Франка з видатною польською письменницею Елізою Ожешко.

Ключові слова: *українсько-польська школа романтиків, польська громадська думка, польська література, українська тематика, переклад.*

Протягом усього свого творчого шляху Іван Франко брав участь у польському суспільному і літературному житті. Його особисті зв'язки з багатьма видатними діячами польської культури та вплив на польську громадську думку завдяки виступам у численних легальних і нелегальних організаціях – ця тема варта окремого висвітлення та дослідження. Зокрема у 70-х – на початку 80-х рр. Іван Франко брав участь у галицькому робітничому русі, у виданні газети «Praca", пов'язаний тісним співробітництвом з групами Л. Вавринського „Równość" і «Przedświt". У період 1882-1885 рр. в ряді